

LEADER JÄTAB JÄLJED

**MEIE
KODU
SAARTEL**

**LEADER
JÄTAB
JÄLJED –
MEIE KODU SAARTEL**

Täname kõiki, kes on kaasa aidanud raamatu valmimisele.

Raamat valmis Saarte Koostöökogu projekti „LEADER jätab jäljed“ raames.

Projektijuhid Õie Õll, Piia Järveots
Keeletoimetaja ja -korrektor Malle Mets
Tekstid toimetab Kersti Kaar
Tõlge inglise keelde Aabwell Tõlkebüroo

Kujundus ja küljendus Irina Tammiss
Kaane kujundus Irina Tammiss
Kaane fotod Lembit Michelson

Saare maakonna majanduse ülevaade SA Saare Arenduskeskus

Väljaandaja Akriibia OÜ

LEADER JÄTAB JÄLJED – MEIE KODU SAARTEL

Esitrükk 2024, Kuressaare

Autoriõigused: MTÜ Saarte Koostöökogu, www.skk.ee

Autoriõigused fotodele: Kalmer Saar, Lembit Michelson, Laura Karp, Tiit Aunaste, Maanus Masing (Saarte Hääl), Piia Järveots, Pilleli Läets, erakogud

Kõik õigused on kaitstud. Ilma autoriõiguse omaniku eelneva kirjaliku loata ei ole lubatud ühtki selle raamatu osa paljundada ei elektroonilisel, mehaanilisel ega muul viisil.

Trükitud Print Best trükikojas

ISBN 978-9916-9984-1-0

Hea lugeja!

Taaskord on lõppenud üks Euroopa Liidu rahastamisperiood ja koos sellega Saarte Koostöökogu (SKK) 2014–2023 arengustrateegia elluviimine. On sobiv hetk vaadata tagasi ja teha kokkuvõtteid.

Kui 2008–2013 perioodi võiks tinglikult nimetada LEADER-meetme käimatõmbamise ja õppimise ajaks, siis seekordne võib julgelt olla nimetatud kui arengu- ja arendamise periood – rahastusorganisatsioonist arendusorganisatsiooniks. SKK eesmärk oli olla piirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna arengu eestvedajaks ja toetajaks. Usun, et see meil õnnestus – näiteks Ehtne Saaremaa toode võrgustik kasvas 160-liikmeliseks; käivitatud on kogukondade- ja külamajade võrgustik; vihmavarjumeetmete (Anname hoogu kogukondadele, Edukas ja ettevõtlik Saaremaa) väga tulemuslik rakendamine.

Perioodi vältel on toimunud suured muutused piirkonna halduskorralduses. Kui strateegia loomise hetkel kuulus tegevuspiirkonda 15 omavalitsust, siis 2014 ja 2017 toimunud omavalitsuste ühinemistega jäi järele 3 – Saaremaa, Muhu ja Ruhnu vallad. Täna võib öelda, et see muutis SKK positsiooni ja rolli palju rohkem kui eeldasime ja 2023–2027 aastate eesmärgid on seatud arvestades muutunud olukorda.

Enne ühinemisi oli SKK roll üle valdade erinevate kogukondade ja ettevõtete sidumine ja ühendamise, koostegevuste käivitamine ja ühisosa leidmine. Muutuste taustal on SKK rõhk uuel perioodil suunatud üldiselt üksikule ehk neile, kes hoiavad ja arendavad saare elu oma lähimas elukeskkonnas. Et nende tegevus oleks tulemuslik ja arengueeldused saaksid parimal võimalikul moel rakendatud.

SKK ja LEADER on kõikjal! Kes vähegi Saare maakonnas ringi liikunud ja kogukondades toimetanud, on saanud sellest osa. Polegi oluline, kas igakord adutakse, et objekti rajamine või sündmuse toimumine sai võimalikuks tänu LEADER meetmele.

Käesoleva väljaande eesmärk on anda ülevaade 2015–2023 LEADER-i toel elluviidud projektidest, mida kokku oli 300 ning investeeringuid tehti ja tegevusi viidi ellu kogusummas 10 miljonit eurot.

Kahjuks kõik projektid raamatusse ei mahtunud, aga ülevaate toimunust annab see kindlasti.

Head lugemist!
Koit Kelder

Dear reader

Another European Union funding period has ended and, along with that, implementation has also ended in regard to the development strategy for the West Estonian Islands Partnership (Saarte Koostöökogu (SKK)) for 2014–2023. This is an appropriate moment to look back and take stock.

While the 2008–2013 period could conditionally be referred to as one of activation and learning when it comes to becoming familiar with the ‘LEADER’ approach, the latest period may undoubtedly be dubbed as one of development and developing: growing from a funding organisation into a development organisation. SKK’s purpose was to be the LEADER and supporter of the region’s living and entrepreneurship environment. I believe that we succeeded in that aim. For example, the Ehtne Saaremaa product network was expanded to include as many as 160 members, while a network of communities and village community centres has been launched, and umbrella measures have very successfully been implemented, including those of ‘Let’s Reinvent Communities’, and ‘Successful and Entrepreneurial Saaremaa’.

This period has witnessed great changes in the region’s administrative organisation. There were fifteen local municipalities in the area when the strategy was originally drawn up. Following the mergers of municipalities in 2014 and 2017, though, only three were left: the rural municipalities of Saaremaa, Muhu, and Ruhnu. Today we can say that this changed SKK’s position and role much more than we anticipated, and the targets

for 2023–2027 have been set by taking into consideration the changed situation.

Prior to the mergers taking place, SKK’s role was to connect and join communities and businesses in different parishes, launching cooperation activities, and finding common ground. In the background of the changes within the new period, SKK will generally be focussing on individual entities, that is, those who take care of and develop the life of the island in their immediate living environment, in order to make sure that their activities are fruitful and that their development potential is realised in the best way possible.

SKK and ‘LEADER’ both reach everywhere! Anyone who has travelled within Saare County and has done something in local communities has come across it. It is not even important to realise in each and every occasion that a certain site was built or an event took place thanks to the ‘LEADER’ measure.

The purpose of this publication is to provide an overview of projects which have been implemented with ‘LEADER’ support in 2015–2023. There were three hundred such projects in total, and the cost of implemented activities amounted to ten million euros.

Unfortunately it is not possible to introduce all of those projects in this book, but the book will certainly provide an overview.

Enjoy your reading
Koit Kelder

Saaremaa – minu kodusaar

Elle Mäe

Külaselts Tagavere Optimistid

Elust-olust Saaremaal on erinevatel aegadel hulgaliselt kirjutatud luuletusi, raamatuid, laule, vändatud filme, lavastatud teatrietendusi meie kultuuriasutustes ja looduskaunites paikades.

Lisaks Eestimaa kõige suuremale saarele Saaremaale on Saare maakonnas mitu väiksemat saarekest, kus elavad sõbralikud inimesed ja kus on palju põnevat suurtele ja väikestele, vanematele ja noorematele.

Meri liidab ja lahutab maid ja inimesi. Vanasõna ütleb, et oma silm on kuningas. Võib olla just merelise eraldatuse tõttu on saartele tulijal vaja kergitada saladusloori, et mis siin ikka näha saab ja kuidas siin elatakse. Põlise saarlase jaoks on siin kõik koduselt omane, harjumuspärane, lihtsalt kena. Julgen öelda, et mida vanemaks saarlane saab, seda kallimaks saab talle ka kodusaar, seda kaunimaks muutuvad kiviaiad, kadakased karjamaad, üksikud puktkuulikud siin ja seal tee ääres, mererand iga ilmaga, saare murdekeel. Kõike imelist ei jõuagi kirja panna. Öeldakse, et oleme sündinud maailma avastama, aga südamel on hea teada, et *“saar kuskil on merede süles ja minu juured on seal”*. Viimane mõte kuulub Debora Vaarandile tema luuletusest „Ma Saaremaa kohal lendan“.

Oma inimestele ja külalistele pakuvad saared üritusi igale maitsele. Juba maikuu viimasel nädalavahetusel toimub traditsiooniks saanud Kuressaare Tänavafestival, mille raames käib pidu nii tänavatel, parkides kui koduhoovides, aga ennekõike saarlaste ja külaliste südames. Kui osaleda, saab süüa,

tantsida, laulda, kevadist ilu ning melu enda ümber nautida. Kes soovib, saab Kuressaares osa traditsioonilisest ja alati meeleolukast laulu- ja tantsupeost. Saaremaa Ooperipäevad juulikuus on kaubamärk omaette, kõrgel tasemel korraldatud suursündmus. Usun, et väga paljud saarlased on ooperipisikusse nakatunud just tänu ooperile kodus. Suvel toimuvad laupäevased giidituurid Kuressaare kesklinnas, kus igal soovijal võimalus uusi teadmisi ammutada või õpitut korrata. Alates 1997. aastast, augusti alguses, toimub Raiekivi säärel vabaõhuüritus Kuressaare Merepäevad. Merepäevade järjepidevus räägib enda eest. Septembris toimuv Saaremaa Toidufestival, mille kirsiks tordil on kujunenud Kuressaare tänavapiknik, kogub aina populaarsust.

Kui „pealinnast“ Kuressaarest maale minna, saab kogeda meeldejäävaid emotsioone, kohtuda ettevõtlike inimestega, lihtsalt nautida saarte imelist loodust kogu rikkuses. Kindlasti tasub osaleda Avatud Talude Päeval või kodukohvikute päeval. Saaremaa Toidufestivali ajal on iga ilmaga üks meeleolukas päev, mis nimeks saanud Külla Külla. Sel päeval avavad külalislahked külad oma küla- või seltsimajade ukсед kõikidele huvilistele. Oi, kui palju on meil ettevõtlikke inimesi, kes panustavad hinge ja südamega oma tegemistesse! Maapiirkonnas saame tänulikud olla Saarte Koostöökogule, kelle liikmetel on olnud head võimalused erinevate LEADER meetmete abil väiksemad ja suuremad unistused teostada.

Meie suurepärase akustikaga keskaegsetes kirikutes toimuvad kontserdid. Muusikafestival Ju Jääb on rõõmustanud publikut varsti juba 30 aastat. Ka Mustjala muusikafestival

on pakkunud palju naudingut aastakümnete vältel. Huvitav on see, et kontserdid toimuvad erinevates kohtades. Hea on tõdeda, et kultuuri kontekstis pole ääremaid. Spordisõpradele on oktoobris tipp-sündmuseks Saaremaa Ralli, mis toimunud juba üle poole sajandi. Minu üks lemmikkoht kodusaarel on Koigi raba, kus omad võlud igal aastaajal. Kõige erilisemad on seal päikesetõusud ja -loojangud.

Avastamisrõõmu peab olema nii saarlasele kui külalisele ja las saladuseloor jääb lõpuni kergitamata.

*On midagi nimetu-kallist,
mida seletada ei saa,
ses kõlas karehallis.*

Hea on lausuda: Saaremaa!

„Ma Saaremaa kohal lendan“,

Debora Vaarandi

Saaremaa - my home island

Elle Mäe

Tagavere's Optimists Society

Life and the conditions on Saaremaa have inspired numerous poems, books, songs, and films, as well as plays which have been performed within our cultural establishments and on sites of natural beauty.

In addition to Saaremaa itself, Estonia's largest island, Saare County also includes several smaller islands which have friendly locals and many exciting activities for adults and children, old and young alike.

The sea joins together and separates countries and people. As the saying goes, seeing is believing. Perhaps the separating sea is the reason why anyone who travels to an island must peek under a cloak of mystery to find out what can be seen there and how people live there. For the locals, everything is pleasantly familiar, customary, and simply lovely. I dare say that the older an islander gets, the more they fall in love with their home island, the more beautiful will become the stone walls, the pastures with their junipers, the lonely windmills which lie here and there along the roads, the beach in any weather, and the island's unique local dialect. There are more things which are wondrous than we could ever list. They say that we are born to discover the world, but it is good to know that *'there is an island somewhere on the lap of the seas and this is where my roots lie'*. These are the words of the poetess Debora Vaarandi, taken from her poem, 'Ma Saaremaa kohal lendan' ('I fly over Saaremaa').

Islands offer all kinds of events for their own people and for visitors. The Kuressaare

Street Festival in the last weekend of May has become a tradition which involves a party in the streets, and in the parks and gardens but, above all, in the hearts of locals and visitors alike. Participants get to eat, dance, sing, and enjoy the beauty of spring and the life around them. Anyone can take part in a traditional and always-exciting song and dance celebration in Kuressaare. The Saaremaa Opera Festival in July is a brand in its own right, a high-level grand event. I believe that many of Saaremaa's people have taken a liking to opera thanks to seeing it in their own home. In the summer, guided tours are organised in the centre of Kuressaare in which anyone take in new facts or repeat what they already know. An open-air event, the Kuressaare Maritime Festival, has taken place since 1999 on Raiekivi Säär peninsula, occupying the beginning of each August. The festival's continuity speaks for itself. There is also the Saaremaa Food Festival in September, with the increasingly popular Kuressaare Street Picnic being a cherry on this particular cake.

Moving further away from the 'capital'

of Kuressaare, one has the chance to absorb memorable feelings and emotions, meet with entrepreneurial local people, and simply enjoy the wonderful rich nature of the islands. The Open Farm Day and the pop-up home café days should not be missed. The Saaremaa Food Festival always includes a day of fun which is known as Visit Villages. Hospitable villages or community centres on this day open their doors to anyone who is interested in taking a look inside. We have so many entrepreneurial people who put their hearts and souls into what they do. In the rural areas we should be grateful to the West-Estonian Islands Partnership whose members have had some superb opportunities to make their dreams both little and great come true with the help of various LEADER-approach measures.

Concerts are organised in our medieval churches, which have excellent acoustic properties. The Juu Jäab music festival has been bringing joy to its audiences for nearly

thirty years. The Mustjala Music Festival has also lasted for decades. The interesting aspect here is that there are concerts being organised in different places rather than a single repetitive venue. It is great to see that there are no peripheral areas when it comes to culture. There is also a top-level event for sports fans in the form of the Saaremaa Rally, which has already been organised for a period of more than fifty years. One of my favourite places on my home island is the Koigi bog which allures visitors in any season. The dawns and sunsets are especially memorable there.

There should always be something new to explore for the locals, as well as for visitors. The cloak of mystery should never be lifted completely!

*There is something namelessly dear,
which cannot be explained
in this rough grey sound.*

*It is good to say: Saaremaa!
'Ma Saaremaa kohal lendan',*

Debora Vaarandi

VÕTI TULEVIKKU

Meede 1

Ettevõtete konkurentsivõime
suurendamine ja ühistegevus.

2016-2023

Öselwise arendus

Taotlemise aastad: 2017 / 2021

Taotleja: OÜ Öselwise

Tegevuste maksumused:

23 700 / 22 700 eurot

Toetused: 8500 / 6000 eurot

Eesmärk: 2017. aastal töötada välja õunasiidriäädika bränd, tootearendus ning turundus. Luua kodulehekülj ja koostöös teadusasutusega õunasiidriäädikal baseeruv toode. Soetada väikeseadmeid. 2021. aastal investeerida uutesse seadmetesse, mis kiirendaks toote valmimise protsessi ning võimaldaks tuua turule uusi tooteid.

Tegevused: töötasime välja brändi Wösel ja soetasime tootmisesse uued seadmed.

Tulemus: esimese toetuse abil lõime brändi Wösel ja selle juurde kuuluva brändiraamatu. Koostöös TalTechiga valmisid õunasiidriäädikal baseeruvad *shotid*. Teine projekt aitas soetada mahlapressi, mis valmistab toorainest külmpressmeetodil mahlasid *Shrubide*, *Shotide* ja *Switchel*te tarbeks.

Ettevõtja Katrin Sepp: alustaval ettevõttel on toetuseta keeruline luua bränd, mis kannab sõnumit ja suurendab klientide usaldust. Ettevõtte arenguks oli väga oluline *shotide* tootevalikusse jõudmine ja seadmetesse investeerimine.

Karujärve väliujula

Taotlemise aasta: 2017

Taotleja: OÜ Karujärve käämping

Tegevuste maksumus: 99 500 eurot

Toetus: 48 800 eurot

Eesmärk: Karujärve randa, mis on armastatud puhke- ja vabaajaveetmise koht, rajada kaasaegsed mugavad ja turvalised veerajatised avalikuks kasutamiseks ning suurendada kogu kompleksi atraktiivsust ja kasutusmugavust.

Tegevused: Karujärve randa rajasime ujujatele ca 50m sillad, 5-realise 25m väliujula, väikelaste basseini, invapääsja ja päevitusplatvormi.

Tulemus: rajatiste lisandumisega on suurenenud Karujärve kui turismisihtkoha populaarsus ning tõusnud külastajate rahulolu.

Ettevõtja Jüri Kuusk: Karujärve käämpingut ja rannaala külastab aastas umbes 10 000 inimest. Karujärv on oma puhta vee ja suletusega populaarne just perede hulgas. Aastatega on inimeste ootused suurenenud nii mugavuste kui eelkõige turvalisuse osas.

PäikeseAia Lilled kaubiku ja seadmete soetamine

Taotlemise aastad: 2018 / 2022

Taotlejad:

OÜ PäikeseAed / OÜ PäikeseAia Lilled

Tegevuste maksumused:

29 600 / 19 500 eurot

Toetused: 17 800 / 6500 eurot

Eesmärk: olla omanäoline, edasiarenev ja ajaga kaasas käiv suve- ja püsilillede, köögivilja- ja maitsetaimede kasvataja ning turustaja.

Tegevused: soetasime ettevõttesse kaubiku ja seadmed, mis lihtsustavad tööd ja võimaldavad suunata rohkem tähelepanu turustamisele, istutustele ja hooldustele.

Tulemus: nüüd oleme suurim kvaliteetset taimematerjali pakkuv ettevõtte Saaremaal.

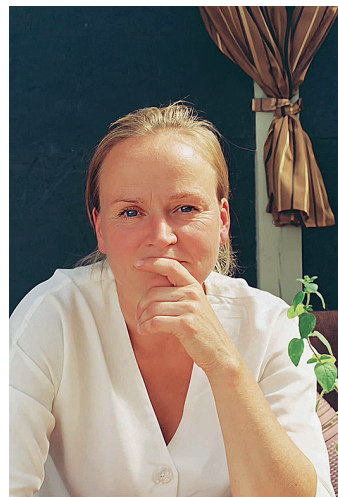
Ettevõtja

Mairi

Allikmaa:

me kasvatame, istutame, hooldame ja müüme kvaliteetset

taimematerjali. Tänu projekti toetusele saime kaasaegsete masinate abiga kasvatusprotsessi aega juurde, suure hoiuruumi tarvikutele, laadatel käimisteks telgi ning lillepoodi vajaliku lillekülmiku, et pakkuda suuremat lõikelillede valikut.

Pidula Wakepark arendus

Taotlemise aastad: 2018 / 2019 / 2020

Taotleja: OÜ Tulipunane

Tegevuste maksumused:

104 500 / 117 500 / 29 500 eurot

Toetused: 62 700 / 68 000 / 10 500 eurot

Eesmärk: Pidula vanadele kalakasvatustiikidele rajada *wakepark*, mis võimaldaks Saaremaale tuua nii selle spordiala harrastajaid kui ka rahvusvahelisel tasemel võistlusi ning pakkuda aktiivset vabaaja veetmise võimalust kogu perele.

Tegevused: esimeses etapis (2018–2021) ehitasime PRO raja nii professionaalidele kui ka kogunud adrenaliinijanutele. Süvendatud tiigid ja kaabelsüsteemid võimaldasid nautida maailmatasemel elamust ja tuua Saaremaale ekstreemspordihuvilisi üle kogu maailma. Teine etapp (2019–2022) tõi lisaks teenindushoone ja algajate raja *wakeboard*'i proovimiseks. Kolmas etapp (2020–2023) lisas veepealse batuudiraja ehk *Funparki*.

Tulemus: Pidula *Wakepark* – Saaremaa vee-sportiparadiis, mis tõstis ekstreemspordi Saaremaal uuele tasemele ning pakub tegevust kogu perele.

Ettevõtja

Janet

Väärtnõu:

Pidula

Wakepargi arendamine sai hoo sisse LEADER meetmest saadud toetustega.

Wake vee-spordialana hõlmab

lumelaua, uisutamise, surfamise ja veesuusasõidu kombinatsioone. *Wakepark* on kujunenud Saaremaa tõeliseks pärliks, mis toob piirkonda rahvusvahelist tähelepanu ja uusi külastajaid.

Muhu Liha Nõmmküla tootmishoone

Taotlemise aasta: 2019

Taotleja: Muhu Liha Tulundusühistu

Tegevuse maksumus: 125 800 eurot

Toetus: 75 000 eurot

Eesmärk: kohandada ja sisustada Muhu Liha Nõmmküla tootmishoone liha töötlemiseks.

Tegevused: renoveerisime Muhu vallas, Nõmmkülas, Oliveri kinnistul asuvas tootmishoones ruumid sobivaks lihatoodete käitlemiseks ja soetasime vajalikud seadmed liha töötlemiseks.

Tulemus: uute tootmisruumide kasutuselevõtt 2020. aasta mais on oluliselt suurendanud tootmistahtu ning laiendanud kliendibaasi. Muhu Liha tooted on täna müügil Eesti suuremates ketipoodides ja mitmetes restoranides.

Ettevõtja Anneli Holm: projekt võimaldas Muhu Lihal teha olulise arenguhüppe, mille jaoks alustaval ettevõttel on keeruline leida vahendeid.

Apiteraapia maja

Taotlemise aasta: 2021

Taotleja: FIE Evelyn Peterson

Projekti maksumus: 7600 eurot

Toetus: 2700 eurot

Eesmärk: käivitada piirkonnas apiteraapia ehk mesilasteraapia tervise turgutamiseks mesilindude abiga.

Tegevused: apiteraapia teenuse pakkumiseks soetasime aiamaja ja kohandasime selle teraapia tarbeks.

Tulemus: piirkonnas on uus ainulaadne teenus, mis lisaks harjumuspärasele meetodele (mesi, õietolm, taruvaik, suir) võimaldab mesilastest kasu saada hoopis uudsel viisil.

Ettevõtja Evelyn Peterson: mesindusega tegelejad on keskendunud põhiliselt mee tootmisele. Samas pakuvad mesilased palju enam. Mesilasperedega toimetamine kosutab meid mitmel moel: perest erituv soojus ja mesilaste tiibade liigutamine mõjub lõõgastavalt nagu mikromassaaž – pannes liikuma lisaks verele ka lümfi, läbi võrede õhkub tuppa mee, taruvaigu ja vaha lõhna – see mõjub meie hingamisele; mesilaste vibreeriv energiaväli otsib meie aura nõrku kohti ja korrastab need.

Tanel ja kanad

Taotlemise aastad: 2021 / 2022

Taotlejad: OÜ Tang / OÜ Saaremuna

Tegevuste maksumus: 37 500 / 5100 eurot

Toetused: 15 000 / 2800 eurot

Eesmärk: propageerida mahetootmist, toota ETV jaoks kuueosaline saatesari „Tanel ja kanad 2“, kus aasta jooksul jälgitakse peategelase Taneli loo mõjukamaid hetki, õnnestumisi ja ebaõnnestumisi, suhteid ja koostööd saare kogukonnaga. Parandada kohviku Salme Sai töö- ja olmetingimusi.

Tulemus: valminud saatesari „Tanel ja kanad“ oli ETVs menukas. Pagarikoda jätkab tegevust ja on saanud Saaremaal turismiobjektiks.

Ettevõtja Tanel Tang: saatesarja on kokku näidatud viis korda. Saate tootmine on suhteliselt kallis ja oleme soovunud kasutada kõiki võimalikke vahendeid. Saade on unikaalne, sest ükski ettevõtja pole saanud sellist võimalust ETVs oma lugu jagada. Saate eesmärk oli inspireerida inimesi maale elama asumise ja asutama kohapeal ettevõtteid, luues nii töökohti. On valminud ka kolmas saatesari, mis läheb eetrisse 2025. aasta talvel.

Saaremaa loomaiaia loodusmaja loomine

Taotlemise aasta: 2022

Taotleja: MTÜ Saaremaa Zoo

Tegevuste maksumus: 172 500 eurot

Toetus: 102 000 eurot

Eesmärk: rajada loodusmaja loodus- ja keskkonnaalase hariduse pakkumiseks. Loodusmaja abil luua võimalus tutvuda looduse, loomade ja lindudega, korraldades erinevaid tegevusi, koolitusi ja töötube, mis aitavad teadvustada looduse hoidmise tähtsust.

Tegevused: planeerisime, ehitasime ja käivitasime loodusmaja koostöös koolitajate ning spetsialistidega.

Tulemus: valminud loodusmaja annab võimaluse loodushariduse edendamiseks ja maaelu väärtustamiseks. Koostöös kohalike ja mandri-Eesti spetsialistidega, toetajate ja ettevõtjatega anname panuse Saaremaa ja Eesti loodusharidusse.

Ettevõtja Mirge Arge: Saaremaa Zoo pole tavaline loomaaed, vaid koht, kus loomad elavad parimates tingimustes, külastajad saavad looduse ja loomadega suhelda viisil, mis toetab looduse hoidmist ja jätkusuutlikku eluviisi.

21

Esimene pulbervärvimise teenuse pakkumine Saaremaal

Taotlemise aastad: 2022 / 2023

Taotleja: OÜ Pulvar

Tegevuste maksumused:
86 800 / 65 700 eurot

Toetus: 52 100 / 39 400
eurot

Eesmärk: pakkuda Saaremaal ja ka mujal Eestis metallitöödega tegelevatele firmadele ning eraisikutele kvaliteetset pulbervärvimise teenust koos detailide ja metalli eelpuhastamise ja haaveldusega.

Tulemus: meie ettevõtte on praeguseks Saaremaa suurim metalldetailide viimistleja ning pakub ainsana täislahendusi.

Ettevõtte omanikud Siim Hiie ja Mihkel Kangur: asukoht Kuressaare lähedal tagab klientidele hea ligipääsu ning võimaldab metallitöötlemisega tegelevatel firmadel saavutada kiireid tarneid ja soodsamaid logistikakulusid. Pulbervärvimisliini ülesseadmisel ja kavandamisel tegime koostööd Pölmer OÜ-ga, mis tegeleb metallitöötlemisega, valmistades tooteid jaekettidele. Meie teise projekti eesmärk oli haavelkamber metalltoodete puhastamiseks enne värvikambrisse liikumist. Umbes 60% meie toodetest vajavad eelnevalt sügavat puhastamist, sealhulgas vana värvi ja korrosiooni eemaldamist ning tsingitud toodete kalestamist.

Metsad korda keskkonda hoides

Taotlemise aasta: 2023

Taotleja: OÜ A Puittoode

Projekti maksumus: 14 600 eurot

Toetus: 8000 eurot

Eesmärk: pakkuda metsa korrastamise teenust väiketehnikaga, säästes loomade elupaiku ja looduslikku mitmekesisust ning tekkiva oksamaterjali väärindamist kütteks.

Tegevused: hankisime juba olemasolevale väiketraktorile metsaveokäru koos tõstukiga ja oksatükeldaja.

Tulemus: korrastatud metsad, mis on vähem kahjustatud, kui seda tehes rasketehnikaga ning oma metsa majandamine vastavalt vajadusele säästlikult ja läbimõeldult.

Ettevõtja Henri Rannast: toetus andis väikeettevõttele võimaluse pakkuda uut teenust. Nii saab väikeettevõtja innustust uusi suundi proovida. Kuigi masinad jõudsid Saaremaal alles 2024. aasta märtsis, on tänaseks nii mõnigi mets saanud eeskujuliku väljanägemise ja tellija just talle sobiva keskkonda säästva lahenduse.

Orissaare autopesula

Taotlemise aasta: 2024

Taotleja: OÜ Kotka Valter

Projekti maksumus: 113 000 eurot

Toetus: 60 000 eurot

Eesmärk: luua autoomanikele lihtne ja rahakotisõbralik võimalus auto puhtana hoidmiseks.

Tegevused: projekti idee sai alguse sellest, et 2022. aasta esimeses pooles tulenevalt statistikaameti andmetest elab piirkonnas ligi 9000 püsielanikku, kellest igal neljandal on auto. Valmistasime ette rajatava autopesula maa-ala, soetasime vajalikud seadmed ja

septembris 2024 oli kauaoodatud autopesula kõigile ööpäevaringselt avatud. Selvepesula on kaasaegse elukeskkonna elementaarne osa, millega vähendame vee raiskamist ning kemikaalide pinnasesse sattumist.

Tulemus: kohalikku kogukonda rõõmustab, et lõpuks on Ida-Saaremaal olemas autopesula. Kasutamine on lihtne, saad auto puhtaks endale sobiva programmiga ning sobivas summas.

Ettevõtja Vahur Alt: pesula on külastajate poolt väga hästi vastu võetud ja vajalik teenus loodud.

Konkurentsivõimeline videopilt kaameraga Sony FX6

Taotlemise aasta: 2023

Taotleja: OÜ Eluolu Fotod

Projekti maksumus: 6800 eurot

Toetus: 4000 eurot

Eesmärk: Saare maakonna, kui hea elu- ja ettevõtluskeskkonna, tegevust kajastada konkurentsivõimelise videopildina erinevates kanalites – televisioon, sotsiaalmeedia ja veebilehed.

Tegevused: soetasime kaamera Sony FX6 kvaliteetse videopildi tootmiseks, mis täidab kõik televisiooni, sotsiaalmeedia ja veebilehtede nõudmised. Pakume äriklientidele visuaalseid lahendusi turunduslikel eesmärkidel.

Tulemus: toome vaatajateni liikuvaid pilte Saare- ja Muhumaast, kui heast ettevõtluskeskkonnast ning koos sellega muudame saare veelgi atraktiivsemaks.

Ettevõtja Pilleli Läets: lisaks ettevõtetele vajalike videote tootmisele on kavas filmida/toota Saaremaal tegutsevatest ettevõtetest seriaal televisiooni tarbeks ning hakata jäädvustama Saaremaa inimeste memuaare, käsitööoskusi ja pärandkultuuri, et säiliks võimalus õppida ja säilitada Saaremaale omaseid tegevusi ja teadmisi.

ANNAME HOOGU

Meede 2

Elujõuliste kogukondade arendamine
ja elukeskkonna parendamine.

2016-2024

Kivestu tuuliku mehhanismide taastamine

Taotlemise aasta: 2016

Taotleja: MTÜ Tagamõisa

Tegevuste maksumus: 15 000 eurot

Toetus: 13 500 eurot

Eesmärk: taastada Kivestu tuulik töötavana. 2016. aastal ei olnud Saaremaal ühtki tuulikut, mis jahvataks vilja. Soovisime, et Saaremaale omane talutegevus ja pärandkultuuriline vaa-
tepilt ning põline möldri amet külas säiliks.

Tegevused: taastasime tuuliku olemasolevate detailide ja jooniste järgi uued mehhanismid – suurratta, pärsisüsteemi, värkeli, kivikrantside jahukasti, kolu ja muud osad. Filmisime taastamise protsessi ja korraldasime õppepäevi ning ekskursioone. Kavas on korraldada Kivestu tuuliku päevad üks-kaks korda aastas koos näitemänguga Veskillkäik.

Eestvedaja Jaanus Tahk: renoveerisime vanuselt kolmanda Saaremaal säilinud tuuliku, praeguseks vanima pukktuuliku, millega saab vilja jahvatada. Tuulikust on valminud kaheosaline film ja toimunud kolm Kivestu tuuliku päeva.

Orissaare terviseraja rajamine Maasi männikusse

Taotlemise aastad: 2017 / 2019

Taotleja: Sihtasutus Orissaare Spordihooone

Tegevuste maksumus: 20 000 / 9000 eurot

Toetused: 17 500 / 8000 eurot

Eesmärk: luua piirkonna elanikele regulaarseid liikumisvõimalusi, kehalist ning kogukondlikku aktiivsust soosivat keskkonda.

Tegevused: planeerisime terviseraja ja alustasime talgutega juba 2016. aastal. Paigaldasime Miksi ojale truubi, rajasime ligi ühe kilomeetri pikkuse uue hakkepuiduga kaetud rajalõigu ja puhkealad. Pinkidel on erinevad nimed, näiteks Väe pink, Sisemise rahu pink ja Ehakuma pink. Orissaare terviserada kuulub Eesti Terviseradade võrgustikku.

Tulemus: Ida-Saaremaa elanike liikumisvõimalused on laienenud. Alevi vahetus läheduses asuval terviserajal on pikkust peaaegu viis kilomeetrit.

Eestvedaja

Andla

Rüütel: hea meel näha, et rajad on leidnud arvu-
kat kasutust kohalikest elanikest.

Katus ja köök Mätja-Tareste seltsimajale

Taotlemise aasta: 2017

Taotleja: Mätja Küla Selts

Tegevuste maksumus:

40 000 eurot

Toetus: 31 300 eurot

Eesmärk: tõsta seltsimaja kasutusotstarvet, et tegevused ei sõltuks aastaajast.

Peamised tegevused: renoveerisime seltsimaja katuse ja ehitasime köögi.

Tulemus: Mätja-Tareste seltsimaja sai uue katuse ja nõutele vastava köögi koos vajaliku tehnikaga. Seltsimaja on nüüd mitmeotstarbeline, mis võimaldab erinevaid tegevusi olenemata ilmastikust ja aastaajast.

Eestvedaja Jaak Haamer: tänan oma meeskonda, kes on olnud minu selja taga.

See konkreetne projekt on andnud seltsile oma kodu, mille uksed on avatud ja kuhu ikka ja jälle tahad tagasi tulla. Projekt lähendas kogukonda ja aitas kindlasti paremini tundma õppida oma kogukonna kui ka meeskonna liikmeid.

31

Toetame noori purjetajaid

Taotlemise aastad:

2018 / 2019 / 2021 / 2022 / 2022 / 2023

Taotleja: MTÜ Saaremaa Merispordi Selts

Tegevuste maksumus: 38 800 / 13 000 /

10 000 / 20 600 / 24 900 / 5400 eurot

Toetused: 34 800 / 10 300 / 6800 / 14 200

/ 18 600 / 4800 eurot

Eesmärk: parandada Saaremaa Merispordi Seltsi treeningute tõhusust ja kvaliteeti. Purjetamine peab olema kõigile kättesaadav ning võimalikult väikese koormusega lastevanemate rahakotile, seega peab kogu konkurentsivõimeline varustus olema klubi poolt.

Tegevused: käisime varakevadistes purjetamislaagrites Vahemere ääres. Soetasime kaasaegset võistlus- ja treeningvarustust ja ohutuse tagamiseks merel kaatri treeneritele.

Tulemus: oleme võimaldanud purjetamis-treeninguid arvukatele noortele huvilistele nii Kuressaares kui ka mujal Saaremaal.

Eestvedaja Airi Raamat: projektid annavad Saaremaa Merispordi Seltsile võimaluse areneda ja säilitada oma põhimõtet, et purjetamine oleks kõigile noortele kättesaadav. Lapsed peavad saama merele!

Noor purjetaja Meribel Vahstein (2024. aasta Eesti meister ILCA6 U19 klassi tüdrukute arvestuses; RS Aero MM 3. koht): välislaagrid on andnud hooajaks tubli ettevalmistuse. Selleks, et konkurentsipüsida, vajame korralikku varustust, mida oleme ka saanud.

Püha Soobiku avastuste rada – Pihltla kogukonna park

Taotlemise aastad:

2016 / 2017 / 2018 / 2019 / 2022

Taotleja: MTÜ Pihltla Lapsed

Tegevuste maksumused: 25 500 / 27 500 /
5300 / 12 200 / 22 900 eurot

Toetused: 21 400 / 24 500 / 4800 / 10 800
/ 20 600 eurot

Eesmärk: suurendada Pihltla ja Püha piirkonna kogukonna võimalusi oma perega sportlikult ja harivalt värskes õhus aega veeta.

Tegevused: rajasime matkarajad ja atraktsioonid ning Discgolfi raja.

Tulemus: ehitasime piirkonda väga atraktiivse vaba aja veetmise ala. Ainulaadne Püha Soobiku avastuste rada (umbes 1 km) paikneb Püha kiriku ja Pihltla kooli vahetus läheduses. Rajad on leidnud aktiivset kasutust ja saanud väga head tagasisidet kõikidelt kasutajatelt nii oma piirkonnast kui väljastpoolt.

Eestvedaja

Katrin Kalle:

MTÜ Pihltla Lapsed kutsuti ellu seetõttu, et nägime võimalusi oma piirkonda luua midagi erilist, mis meeldib meile endile ja siis ehk ka teistele.

Liiva küla turu- ja puhkeala arendamine

Taotlemise aasta: 2018

Taotleja: Muhu Vallavalitsus

Tegevuste maksumus: 274 600 eurot

Toetus: 50 000 eurot

Eesmärk: rajada esinduslik ja Muhu identiteeti ning kultuurilist omapära esiletoov turuplats ja puhkeala.

Tegevused: ehitasime nõndanimetatud „valge maja“, kus on avalikud tualetid, turuinventari hoiu- ja kauplemisruum, samuti kahest polüfunktsionaalsest katusealusest koosneva turuhoone ja puhkeala.

Tulemus: turu- ja puhkeala rajamine aitas muuta Liiva keskuse mitmekesisemaks ja atraktiivsemaks. Olemas on täiendav koht erinevate ürituste korraldamiseks ja vaba aja veetmiseks.

Eestvedaja Annika Auväärt: Liiva keskus oma mitmekesiste teenuste ja võimalustega on oluline kohalikele inimestele, aga atraktiivne peatuskoht ka saare külastajatele.

Ida-Saaremaa ja Muhu pasunaringidele vaskpuhkpillid, klarnetid, saksofonid ja noodipuldid

Taotlemise aastad: 2019 / 2023

Taotleja: MTÜ Põide pasunakoor

Tegevuste maksumus: 6400 / 6300 eurot

Toetused: 5700 / 5600 eurot

Eesmärk: luua Ida-Saaremaa ja Muhu laste muusikaliseks arenguks paremad tingimused, laiendades muusikalise huvihariduse kättesaadavust Tornimäel ja Muhus. Anda võimalus õppida puhkpilliorkestri erinevaid instrumente ja kasvatada Orissaare Muusikakooli orkestrile potentsiaalseid orkestriliikmeid. Taastada ajalooline Põide Pasunakoor.

Tegevused: soetasime pillid ja noodipuldid. Kaheksateist last vanuses 8–10 aastat said kasutada pille nii ringitöös kui kodus. Pakkusime noortele ka esinemisvõimalusi, et nad saaksid enesekindlust ja julgust.

Tulemus: Põide Pasunakoori puhkpilliringides ja Orissaare Muusikakooli orkestris on nüüd rohkem lapsi, puhkpillimuusika populaarsus on tõusnud.

Eestvedaja Artur Müür: muusikalise huvihariduse kättesaadavus on paranenud ning on loodud tingimused Ida-Saaremaa ja Muhu laste muusikaliseks arenguks. Orkestri liikmete arv on kasvanud. Taastasime ajaloolise Põide Pasunakoori.

Nurrunurga vereanalüsaator

Taotlemise aasta: 2022

Taotleja: MTÜ Nurrunurk

Tegevuste maksumus: 19 400 eurot

Toetus: 17 400 eurot

Eesmärk: osutada kompleksset veterinaarteenust Nurrunurgas koos kaasaegse diagnostika ja raviga. See annaks täpsema ülevaate piirkonnas esinevate loomade haigusjuhtumite, sealhulgas loomataudide, tehtud ravi- ja muude menetluste kohta. Suurendada erinevate veterinaarteenuste kohapealset kättesaadavust.

Tulemus: paigaldasime analüsaatori Nurrunurga raviboksi, kus teenust osutab kogenud veterinaar. Tänu analüüsivastuste ligipääsule igast nutiseadmest on konsultatsioonid kolleegidega parandanud ka kriisiolukorras piirkonna (lemmik)loomadele rakendatavat ravi.

Eestvedaja Mare Kallas: Nurrunurk on Ida-Saaremaal Audla külas asuv kodutute ja hüljatud kasside varjupaik, mille rajasid 2018. aastal Soomest Saaremaale elama asunud Tuula ja Erkki Pennanen. 2021. aastal omistati neile „Eestimaa Uhkuse“ tiitel südamega tehtud töö eest. Toetusega soetatud seadmed on igati abiks teenuse veelgi paremaks ja professionaalsemaks muutmisel.

Keskus Orval – kogukonnalt kogukonnale

Taotlemise aasta: 2023

Taotleja: MTÜ RANNA 10

Tegevuste maksumus: 61 760 eurot

Toetus: 49 400 eurot

Eesmärk: remontida kogukonnamaja, et parendada piirkonna võimalusi ühistegevuseks. Muuta kuuskümmend aastat vana Orissaare endise haigla teine korrus kogukondlikuks keskuseks. Vahetada kogu elektritaristu, koridoris põrandad ja laed ning korrastada veesüsteem.

Tulemus: kahe aasta pikkuse protsessi järel avasime kogukonnamaja Orval 28. oktoobril 2023.

Eestvedaja Silvi Teesalu: kuus MTÜ Ranna 10 asutanud saare naist võtsid ette ehitada kogukonnamaja Orval (nimi tuletatud Orissaare 15. sajandi nimevormist) Orissaarde. Projekti eesmärgiks seadsime kogukonnamaja arendamise kohaliku piirkonna elujõulisuse suurendamiseks ja ühistegevuse kaudu kohaliku identiteedi tugevdamiseks. Juba aasta tegutsenud keskus Orval on oma olemasolu õigustanud. Tegutsuvad Erika õmblustuba, tekstiili taaskasutamise õpitoad, rahvariidekoda, kunstikursuste loometuba, keeleklassid, arvutiteenused, looduslik ilu- ja tervisekeskus, vabakontor kaugtööks.

Orval sai Saaremaa valla poolt tunnustatud kui Orissaare piirkonna Aasta tegu 2023.

Arenguvõimalused noortele motosportlastele

Taotlemise aastad: 2021 / 2022 / 2023

Taotleja: MTÜ Ida-Saare Motoklubi

Tegevuste maksumus:

7700 / 12 900 / 13 200 eurot

Toetused: 5700 / 11 600 / 11 900 eurot

Eesmärk: tugevdada ja arendada Saaremaa motokrossi kogukonda.

Tegevused: kutsusime ellu võistlussarja naabersaare Hiiumaaga mõõduvõtmiseks – Saarte Karika, millest kummalgi saarel toimub kaks etappi. Taaselustasime Saaremaa meistrivõistluste traditsiooni ja asutasime Merikotka karika etapi.

Tulemus: on loodud paremad treenimis- ja võistlemisvõimalused maakonna motokrossi harrastajatele, suurendades selle spordiala populaarsust. Tihenenud on suhted kahe naabersaare sarnaste huvidega noorte ja täiskasvanute vahel. Saaremaale lisandus uus motokrossi klubi.

Eestvedaja Raul Koppel: oluline on luua noortele võimalused, et tegeleda oma hobiga. Motokross on kallid hobi ning iga toetus sellele tegevusele on tähtis.

Noor motosportlane Marten Aus: olen spordiga sõber juba väikesest peale. Isa soovitusel tuli motokross, mis nüüd on minu jaoks kõige ägedam asi maailmas! Projektiga saadud toetus on kindlasti olnud abiks erinevate treenerite kaasamisel ja võistluste korraldamisel.

LiPs Tantsutrupi valgustehnika

Taotlemise aasta: 2020

Taotleja: MTÜ SKÖU

Tegevuste maksumus: 4400 eurot

Toetus: 3700 eurot

Eesmärk: soetada kümnest harrastustantsijast trupile LiPs valgustehnika uueks tantsulavastuseks. Etenduse tarbeks ehitada paadikuur teatrisaaliks koos lava, heli- ja valgustehnikaga ning tribüünid.

Tulemus: tantsutrupp LiPs sai valgustehnika ja 2021. aasta suvel õnnestus Soela sadama paadikuuri teatrisaali tuua omanäoline ja eriline tunnine tantsulavastus „Mo käes“ koos ansambli Hartwin Dhoore Trioga.

Eestvedaja Juhan Kanemägi: tänu toetusele sai võimalikuks etenduse lavalettoomine meie poolt välja valitud keskkonnas. Ilma selleta oleksime ilmselt olnud väga keerulises olukorras finantsiliselt ja kunstiliselt. Tantsutrupi kunstiline meeskond on hetkel ette valmistamas järgmist täispikka lavastust, kus valgusefektidel on senisest veelgi kandvam roll.

ÜHESKOOS

Meede 3

Piirkonna arengut ja ettevõtlust
edendav ühistegevus ja koostöö.

2016-2024

Saaremaa ja väikelaevaehituse maineturundus Euroopa elustiili ja väikelaevaehituse ajakirjades

Taotlemise aasta: 2016

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partnerid: Eesti Väikelaevaehituse Liit (EVL) ja MTÜ Visit Saaremaa

Tegevuste maksumus: 55 000 eurot

Toetus: 34 934 eurot

Eesmärk: kasutades laevaehitajate kontaktvõrgustikku, luua Saaremaast kuvand, kui rahvusvaheliselt tuntud ja tunnustatud laevaehituse piirkonnast ning eksklusiivsest, mere- ja loodusväärtuslikust kvaliteetturismi sihtkohast. Leida meie laevaehitajatele uusi väljundeid ja võimalusi oma toodangu tutvustamiseks rahvusvahelisel turul.

Tegevused: töstsime turunduse abil Saaremaa, kui väikelaevade tootmise asukohta mainet. Korraldasime pressireise Euroopa elustiiliajakirjade ajakirjanikele, et saada meediaväljaannetes Saaremaa turismi- ja elukeskkonda, laevaehitust ja mereturismi kajastavaid artikleid. Koostasime mere- ja väikelaevaehituse piirkonda tutvustava mitmekeelse trükise ja *online* versiooni.

Tulemus: 2017. aasta augustiks oli Saaremaad külastanud viis välisajakirjanikku. Inglase Samuel Jeffersoni artikkel tõi ühe tõsise jahiostu huvilise Hollandist. Projekti raames andsime välja trükise Mereline Saaremaa.

Eestvedaja Urve

Nõgu: kuigi projekti otsene tulemus oli seitse artiklit, siis IBI ajakirjanik Jake Kavanagh on peale pressireisi pea igal aastal kirjutanud Eesti paadi- ja meretööstuse arengutest. Usaldusvääruse loomiseks väliturgudel on selliste artiklite ilmumine väga oluline.

Saaremaa Päike ja EduVik

Taotlemise aastad: 2017 / 2022

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partnerid: SA Saare Arenduskeskus, MTÜ Saaremaa Ettevõtjate Liit, Swedbank AS, Saaremaa vallavalitsus ja Muhu vallavalitsus

Tegevuste maksumus: Saaremaa Päike 32 400 / EduVik 111 000 eurot

Toetused: 29 430 / 10 000 eurot

Eesmärk: tõsta maakonna koolinoorte ettevõtlikkust ja ettevõtluse alast teadlikkust ning rahatarkust. Suurendada noorte, ettevõtlusõpetajate, ettevõtjate ja kolmanda sektori vahelist koostööd, luua sidusust formaalse ja mitteformaalse õppe vahel. Läbi projekti tegevuste anda noortele teadmisi ja oskusi erinevates elu- ja tegevusvaldkondades, oskust näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi ning tahet aidata kaasa probleemide lahendamisele. Viia läbi äriideede konkurs Saaremaa Päike.

Tegevused: korraldasime infopäeva koolijuhthidele, majandus- ja ettevõtlusõpetajatele, karjäärispetsialistidele ja huvijuhthidele. Viisime läbi info- ja inspiratsioonipäevi õpilastele erinevates Saaremaa koolides ja ettevõtluspäevi, kus pearõhk oli äriideede genereerimisel ja meeskonnatööl. Saaremaa Päikese projekti raames viisime läbi äriideede konkursi koolinoortele, millest kasvas välja mitmeid õpilasfirmasid, praeguseks on mõned osalejad loonud juba oma ettevõtteid. Äriideede konkursile esitasid noored vähemalt kümme toote või teenuse loomise ideed ja viit neist suudaksid õpilased toota nii, et neid saaks ka praktiliselt müüa. Viisime läbi

ideede kiirendi koolinoortele, mis andis kogemuse, kuidas oma mõte ellu viia.

Eestvedaja Triin Arva: ettevõtlik töötaja suudab pakkuda ettevõttele lisandväärtust, luua vajadusel iseendale töökoha ja elavdada seeläbi majandust.

The FinEst Band Camp

Taotlemise aastad: 2015 / 2017

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partnerid: Mansikka LAG (Soome) ja

Aisapari LAG (Soome)

Tegevuste maksumus:

Ettevalmistav projekt 10 000 eurot, rahvusvaheline projekt 110 000 eurot

Toetused: Ettevalmistav projekt 10 000

eurot, rahvusvaheline projekt 95 000 eurot

Eesmärk: edendada koolilaste muusikalist haridust koostöös välispartneritega. Panna noored suhtlema rahvusvaheliselt, jagama kogemusi ja tegema muusikat. Koostöös välispartneritega pakkuda noortele võimalusi suhelda oma eakaaslastega, kellel on sarnased huvid ja luua uusi kontakte.

Tegevused: 2017. aasta sügisel korraldasime Tornimäel „Bändikooli SÜGISJÄMM 2017“, kus osales 27 õpilast koos juhendajatega ja partnerid Soomest. Hankisime vajalikke vahendeid ja instrumente. Õpilased said regulaarset pilliõpet oma kodukoha bändikoolides professionaalsete juhendajate käe all ja osaleda bändilaagrites nii Saaremaal kui Soomes. Esmalt viisime ellu projekti “Bändi teha on tore”, soetasime bändi tegemiseks vajalikud instrumendid ja käivitasime bändikoolide tegevused 14 koolis ja huvikeskustes üle maakonna. Ettevalmistavale projektile järgnes 2017. aastal rahvusvaheline koostööprojekt “The FinEst Band Camp” kahe Soome partneriga. Bändikoolides kasutusel olnud pillid anti projekti lõppedes tasuta koolidele ja noortekeskustele. 2020. aastal Kärla

Triibul toimus „The FinEst Band Camp“ lõppkontsert. Mõnel pool tegutsevad noortebändid sellest projektist innustust saanuna tänini.

Osalenud muusikaõpetaja Marika Aarnis: ühistest muusika tegemistest õppisime me kõik, nii noored muusikud kui ka õpetajad.

Projektis osalenud Märten Soon: see oli üks megalahke asi, mis arendas mind väga palju. Sain selle projektiga rohkem inimeseks kui olin enne. Sain erinevate laagritega uusi oskusi, mida tänaseni trummidel kasutan.

Saaremaa EHTNE / Edukas ja ettevõtlik Saaremaa vol. 1 ja 2

Taotlemise aastad:

2016 / 2019 / 2023 / 2024

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partner: MTÜ Visit Saaremaa/ SA Saare

Arenduskeskus

Tegevuste maksumus: 55 000/ 130 600 /
135 300 / 30 500 eurot

Toetused: 50 000 / 90 300 / 113 600 /
26 000 eurot

Saaremaa ja Muhumaa ettevõtjad on alates 2012. aastast kasutanud oma toodetel märki tekstiga „Saaremaa EHTNE toode”. Märgis viitab sellele, et toode või teenus on valminud Saare- ja Muhumaa puhta loodusega keskkonnas, kohalike inimeste töö ja kogemustega.

Märgise omanik ja märgist kandvate tootjate võrgustiku eestvedaja ning tegevuste koordinaator on Saarte Koostöökogu toetades kohalikul traditsioonil ja toorainel baseeruvat ettevõtlust. Märgist ja võrgustiku tegevusi on Saarte Koostöökogu lõppenud perioodil toetanud mitmete LEADER projektidega, lisaks oleme kasutanud tegevuste toetamiseks PRIA meedet – lühikeste tarneahelate või kohalike turgude kaudu põllumajandustoodete ja toidu turustamise võimaluste arendamiseks.

Eesmärk: suurendada Saaremaa piirkonna märgise „Saaremaa EHTNE“ mõjuulatust läbi toodete turundamise- ja turustamise võimaluste edendamise.

Tegevused: viisime ellu erinevaid tegevusi märgise tuntuse ja nähtavuse suurendamiseks. 2019. aastal rajasime „Saaremaa EHTNE“ esitlemiseks ning müügi kasvatamiseks esindus- ja esitluspinna Kuressaares Auriga keskkuses ning e-keskkonna. Viie tegutsemisaasta jooksul esitleti ning müüdi enam kui 170 000 ühikut erinevaid toidu-, käsitöökaupu ja kosmeetikatooteid pea miljoni euro eest. Viisime edukalt läbi võrgustiku liikmete ärikasvu toetava projekti „Edukas ja ettevõtlik Saaremaa vol. 1 ja 2“, kus ettevõtjad said mentorlust oma ala ekspertidelt, võimalusi osaleda koolitustel ning messidel nii külastaja kui eksponeerijana. Eduka ühistegevuse lipulaevaks sai külastajate poolt hinnatud tootjalt tarbijale Turupäevade formaadi rakendamine suvisel hooajal ja jõulukuul.

COVID-meetme toel uuendasime 2024. aastal märgise ilmet – saarerahva loodusega kooskõlas elamist ja tegutsemist ilmestavad nüüd „Saaremaa EHTNE“ märgise uued rohelised põhivärvid, mis sümboliseerivad elu metsa ja mere vahel ning looduse hoidmist.

Saaremaal - Made in Saaremaa

52

Sulvi Munk: EHTNE võrgustikus tegutsuvad väikesed ettevõtjad on iseendale või oma perele töökohti ja sissetulekut loovad nn elustiiliettevõtjad. Suurematel määrgi kandjatel on oluline roll tööandjatena ja majanduse lisandväärtuse kasvatajatena. Läbi ühiste kogemuste õpime ja areneme, koos oleme suured ja tugevad, uuendusmeelsed ja vastupidavad. Ühine tegutsemine on teinud meist eduloo, mis on eeskujuks ning mida käiakse uudistamas lähemalt ja kaugemalt!

Hoo andmine kogukondade koostöövõrgustikule vol. 1 ja 2

Taotlemise aastad: 2019 / 2021

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partnerid: SA Saare Arenduskeskus, MTÜ Saaremaa Kodukant, Saaremaa vallavalitsus, Muhu vallavalitsus ja Ruhnu vallavalitsus

Tegevuste maksumus:

111 000 / 111 000 eurot

Toetused: 100 000 / 100 000 eurot

Eesmärk: elavdada külade omavahelist koostööd, hoogustada külade ja seltside tegevust. Aidata kaasa kogukonna ettevõtlikkuse, kogukonnatunde ja keskkonnateadlikkuse arendamisele.

Tulemus: esmakordselt alustasime selle projektiga Saarte Koostöökogus vihmavarju meetme rakendamist, millest hiljem on eeskujuvõtnud teisedki tegevusrühmad ning mille rakendamine on nüüdseks jõudnud isegi LEADER määrusesse. Vihmavarju projektide meetmega lõime võimaluse nõrohujuuretasandil algatatud tegevuste elluviimiseks, millega võimendada ning anda lisaväärtust, uut hingamist kogukonnas juba toimuvatele tegevustele ja sündmustele või luua uusi traditsioone. Koostöös Saaremaa, Ruhnu ja Muhu vallavalitsuste ning Saare Arenduskeskusega viiakse läbi üks kord aastas kogukondade tunnustussündmust ja Saare maakonna Aasta küla valimist.

Eestvedaja Hanna Saar: antud projekt oli tähtis kogu maakonnale, kuna sisaldas vajalikke ühistegevusi ja koolitusi kogukondadele. Väga oluline oli vihmavarju meetme ellukutsumine. See oli kogukondade hulgas populaarne ning andis võimaluse eelkõige väikesetele sõprus- ja kogukondadele oma ideede elluviimiseks väga väikese bürokraatiaga toetust taotleda. Nimi vihmavari annabki edasi selle, et kogu suhtluse ametkondadega ja bürokraatia on enda kanda võtnud Saarte Koostöökogu, olles taotlejale nagu vihmavari.

Projektis osalenud Mare Kallas Nooda OÜ: minu poolt vihmavarju meetme kaudu taotletud tegevusi ühendab fookus piirkonna ajaloo, mälu ja pärimuse kogumisel, säilitamisel ning teadvustamisel – ”Laimjala kandi muistsed maitseid“, 2020, „Helene – mastid mäletavad“, 2023, mäluetendus “80 aastat teisel pool vett“, 2024. Leian, et vihmavarju meede on tänuväärne võimalus tekkinud ideele saada kiire ja bürookraatiavaba rahastus, millest tõuseb palju kasu nii kohalikule kogukonnale kui kogu piirkonnale laiemalt.

Sillad jälle kokku!

Taotlemise aastad: 2019 / 2022

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partnerid: LAG Bornholm, jätkuprojektis Saaremaa vallavalitsus

Tegevuste maksumus: Ettevalmistav projekt 15 000 / 120 000 eurot

Toetused: Ettevalmistav projekt 15 000 / 100 000 eurot

Eesmärk: uuendada Saaremaa ja Bornholmi vahelisi koostöösidemeid ja viia erinevate valdkondade inimesed omavahel kokku, et neist kontaktidest võiksid sündida uued koostööd.

Tegevused: tegevuste kulminatsioonina korraldasime 2022. aasta septembris Saaremaa Kultuurifestival Bornholmil, mille raames suundus sinna pea sada saarlast. Svanekes toimus Saaremaa ja Bornholmi suhete ajaloole ning tulevikule pühendatud konverents, esitlesime raamatut “Inimeste sild” ning avasime mälestuspingi vaatega merele, Saaremaa suunas, mis loob sümbolises mõttes silla kahe päikesesaare vahel. Jätkutegevustena pakusime Saaremaal taani keele õpet huvilistele gümnaasiumiastmes ning noortele võimalust osaleda 2023. aastal Bornholmil Folkemødet festivalil.

Tulemus: koostöö kahe saare vahel on taas toimimas mitmetel tasanditel – kohalik LEADER tegevusrühm, omavalitsused, noored, kohalikud ettevõtjad.

INIMESTE SILD

BALTI SILLA LOOD

EN MENNESKEBRO
HISTORIEN OM BALTISK BRO

Eestvedaja Jaanika Tiitson:
hoogsalt käivitus uus koostöo-
laine Saaremaa ja Bornholmi
vahel. Sidemed, mis vahepeal
olid justkui suikunud, leidsid
impulsi uueks ärkamiseks.

57

Saaremaa ja Gotland taas kokku

Taotlemise aasta: 2024

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partner: LAG of Leader Gute

Tegevuste maksumus: 15 000 eurot

Toetus: 15 000 eurot

Eesmärk: taaselustada sidemed Saaremaa ja Gotlandi vahel, mis eelmise sajandi 90ndatel olid väga tihedad, aga hiljem vaibusid. Läänemere suurimate saartena on meil palju ühist.

Tegevused: kohtusime sealsete eestvedajatega ning leppisime kokku suundades ja tegevustes, mille kaudu kahe saare inimesi taaskord lähendada. Projekti üks väljund oli Saaremaa delegatsiooni osalemine paadipõgenemise 80. aastapäeva tähistamisel Visbys ja Slites.

Eestvedaja Jaanika Tiitson: Läänemeri on meid alati naaberriikidega ühendanud. Saaremaa läänepoolse horisondi taga asub sõbralik, avatud, koostöövalmis saar ja meil on palju teineteisele anda.

ASSOAREMAA

Taotlemise aasta: 2024

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Tegevuste maksumus: 27 000 eurot

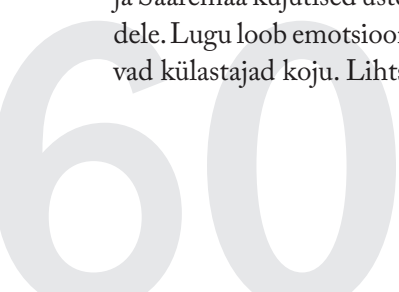
Toetus: 27 000 eurot

Eesmärk: nagu projekti nimi ASSOARE-MAA ütleb, on taotluseks kahe saarelise piirkonna Assooride ja Saaremaa üksteisele “lähemale toomine”, saada häid ideid ja kogemusi, kuidas kogukonnad ja inimesed saaksid saarelises keskkonnas ise hakkama ning leida erinevatel saartel ühiseid arengusuundi elu- ja ärikeskkonna arendamiseks.

Tegevused: 2024. aasta jaanuaris korraldaksime kahekümnele Saarte Koostöökogu liikmele inspiratsiooni- ja kogemuste vahetamise reisi Atlandi ookeanis Assooride saarestiku peasaarele San Miguelile, mis on oma olemuselt Saaremaale sarnane.

Tulemus: teadmised Assooride saarestiku elust ja olust, mis inspireerisid meie liikmeid ning andsid põnevaid mõtteid ettevõtluses kasutamiseks, kogukondade arendamiseks ning LEADER- koostööks.

Reisil osalenud SA Saaremaa Turism projektijuht Angela Nairis: võtsin kaasa reisilt “Seitsme mäe ja mere taha” – Assooridelt järgmised õppetunnid – julge oma toitu ja sellega seotud lugusid esitada; kõik saari iseloomustavad märksõnad suveniiridele; Muhu ja Saaremaa kujutised ustele, akendele, laudadele. Lugu loob emotsiooni ning sellega lähivad külastajad koju. Lihtsuses peitub võlu...

61

Saaremaa ja Muhu saarte majapidamiste valguskaabliga ühendamise lahenduse väljatöötamine

Taotlemise aasta: 2021

Taotleja: MTÜ Saarte Koostöökogu

Partnerid: Saaremaa vallavalitsus ja Muhu vallavalitsus

Tegevuste maksumus: 178 000 eurot

Toetus: 160 000 eurot

Eesmärk: töötada välja Saaremaa ja Muhu omavalitsusi katva kiire interneti võrgu eskiislahendus. Eskiisis lähtutakse maasse paigaldatud torustikus kulgevast fiiberoptilisel valguskaablil põhinevast ühendusest, mis jõuab vähemalt ühe hooneni igas majapidamises.

Tegevused: projekti põhitegevusi koordineerib Saaremaa ja Muhu valdade valdkondlik osaihing Digisaar. 2023. aastal korraldatud hanel tegi tehniliste tööde teostamiseks parima pakkumuse OÜ Geospatial, kes lõpetas vajaliku kaardistamise ja tehnilise lahenduse kirjelduse 2024. aasta juunis. Valmis projekti visuaalne kaardilahendus ning koostati eeldatav tööde mahu loend koos hinnangulise eelarvega. Projekti elluviimiseks vajaliku investeeingu kogumaksumus on 59 miljonit eurot. Jätkutegevustega asutakse koostöös kogukondade ja osavaldadega otsima valguskaabli võrgu väljaehitamise ja optimeerimise lahendusi.

Eestvedaja Villu Vatsfeld: kaasaegne andmeside on tänapäeval regionaalarengu vältimatuks eelduseks ja selle väljaarendamine peab olema riiklik prioriteet. Tänu Digisaare projektile astume sammukese sellele eesmärgile lähemale.

TULEME ALATI TOIME

Meede 4

COVID-19 põhjustatud kriisi mõjuga
toimetulemine tegevuspiirkonnas.

2022

63

Euroopast tulnud juhiste alusel oli võimalik kasutada täiendavaid vahendeid põllumajandussektori ja maapiirkondade olukorra leevendamiseks seonduvalt COVID-19 tagajärjel tekkinud olukorraga.

Eesti riigi otsusega, Maaelu Arengukava alusel suunati taastekava vahendid ka LEADER meetme projektitaotlustele. Nimetatud vahendeid rahastati 100% EU vahenditest ning neid rakendati lähtuvalt samade reeglite alusel nagu kõiki teisi LEADER projektitaotluste meetmeid.

Eelarve Saare maakonna taotlejatele kokku oli 295 585.82 eurot.

Eesmärk: leevendada COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse kriisi mõju piirkonna majanduses. Ellu viidud investeeringute abil on ettevõtetel võimalik tõsta oma äritegevuse efektiivsust ning kasvatada järjepidevalt konkurentsivõimet. Tõsta ettevõtete kriisideks valmisoleku taset, kas COVID-19 või muude piirangute tingimustes tulevikus.

Vanalinna hotell – iseteeninduslik hotell

Taotlemise aasta: 2022

Taotleja: OÜ Theodor VVH

Tegevuste maksumus: 7400 eurot

Toetus: 4400 eurot

Eesmärk:

Vanalinna hotell muuta iseteeninduslikuks hotelliks.

Tulemus: Tänu toetusele on Vanalinna Butiikhotell iseteeninduslik, mis võimaldab hoida hotelli avatuna aastaringelt ilma suuremaid igakuiseid kulutusi tekitamata ja teenindavat inimressursi kokku hoida.

Moonstar OÜ digitaliseerimine

Taotlemise aasta: 2022

Taotleja: OÜ Moonstar

Tegevuste maksumus: 9800 eurot

Toetus: 5800 eurot

Eesmärk: soetada tarkvara ettevõtte majandustegevuse paremaks jälgimiseks ja optimeerimiseks.

Tulemus: enne tarkvara soetamist viidi läbi ettevõtte põhitegevuse audit. Tarkvara soetamine aitab ettevõttel vastavalt nõudlusele osta täpse koguse kaupa, mis omakorda aitab juhtida ja optimeerida ressursse (ladu, inimesed, finants).

Haakeri OÜ äriprotsesse toetava veebilehe loomine, tellimuste digitaliseerimiseks, kuvandi loomiseks

Taotlemise aasta: 2022

Taotleja: OÜ Haakeri

Tegevuste maksumus: 13 800 eurot

Toetus: 8000 eurot

Eesmärk: luua ühtne veebivärv ning värskendada visuaalset kuvandit ning kirjeldada digiturunduse põhimõtteid. Brändi uuendamise eesmärk on tekitada terviklik klienditeekond Kaali, Angla ja Panga külastamiseks läbi ristturunduse erinevate objektide vahel.

Tulemus: Saaremaa kolm kõige kaunimat looduslikku paika on saare külalistele kiirelt leitavad.

Saare maakonna majanduse ülevaade

SA Saare Arenduskeskus, Rainer Paenurk

Ettevõtete müügitulu ja lisandväärtus on kasvanud

Müügitulu peegeldab ettevõtlussektori tulemuslikkust ja turupositsiooni, kusjuures aastatel 2020–2022 kasvas Saare maakonna ettevõtete müügitulu 28%, ulatudes 923 571 680 euroni. Kogukasvu on enim panustanud ehitus (49,3%) ning majutus ja toitlustus (61,6%). Tõsi, viimase puhul oli 2020. aasta referentsväärtus tulenevalt COVID-19 pandeemiast suhteliselt madal. Võrreldes 2019. aastaga, oli majutus- ja toitlustussektori müügitulu 2022. aastal 6,8% kõrgem. Kiire on olnud ka töötleva tööstuse ning jae- ja hulgikaubanduse käibekasv, ulatudes üle 20%. Suuresti võib käibekasvu põhjenduseks välja tuua hüppelist sisendhindade tõusu (valdavalt toormaterjal ja elekter).

Saare maakonna ettevõtete loodav lisandväärtus on samuti aasta-aastalt stabiilselt kasvanud. Lisandväärtus kajastab ettevõtte poolt loodud väärtust, näidates selle panust majandusse üle palga- ja tootmiskulude. Lisandväärtuse arvutamisel on kasutatud valemit: ärikasum + põhivarade kulum + tööjõukulud. Loodav lisandväärtus küündis 2022. aastaks 280 miljoni euroni, millest töötleva tööstuse panus oli 28 %. Lisandväärtuse kasvu on enim panustanud jae- ja hulgikaubandus, töötlev tööstus, põllumajandus, metsamajandus, kalapüük, ehitus, majutus ja toitlustus.

Saare maakonna töötajate arv on stabiilne

Saare maakonna ettevõtete töötajate arvus toimus 2022. aastal võrreldes 2021. aastaga küll kerge kahanemine, mis on kooskõlas üldise elanike arvu langusega 2022. aastal, kuid üldpildis on töötajate arv maakonnas siiski stabiilne. Kõige suurema töötajate arvuga sektor maakonnas on töötlev tööstus, olles perioodil 2020–2022 suurim langeja, kus vaadeldava perioodi jooksul kadus 300 töökohta. Samal perioodil kasvasid suurematest sektoritest oluliselt ehitus, majutus ja toitlustus, millest viimase sektori töötajate arv on peaaegu taastunud COVID-19 eelsele tasemele (2019. aastal 917 töötajat).

Töötleva tööstuse töökohtade arvu langusest sisuliselt pool pärineb toiduainete tootmise sektorist. Vaatamata langusele on tegemist siiski maakonna suurima töötajate arvuga töötleva tööstuse tegevusalaga, millele järgnevad kummi- ja plasttoodete tootmine ning arvutite, elektroonika- ja optikaseadmete tootmine.

Ekspordimaht ja peamised sihtriigid

Saare maakonna ettevõtted eksportisid 2022. aastal tooteid ja teenuseid kokku 222,9 miljoni euro eest, mis on 1% rohkem kui 2021. aastal. Kuna maakonna ettevõtete müügitulu kasvas oluliselt kiiremas tempos (13,2%), võib järeldada, et maakonna majandusaktiivsuse kasv 2022. aastal põhines suuresti siseriikli-

ku tarbimise suurenemisel. Kokku moodustas Saare maakonna ettevõtete eksport 24,1% kogu müügitulust. Maakonna kolm olulisemat sihtturgu on Soome, Saksamaa ja Rootsi, moodustades üle poole kogu ekspordimahust. Kokku müüsid Saare maakonna ettevõtted 2022. aastal oma tooteid ja teenuseid vähemalt 54 välisriiki.

Saare maakonna majanduse tugevused, väljakutsed ja potentsiaal

TUGEVUSED

Saare maakond on tuntud oma **laevachituse** ja siinse **kompetentsikeskuse poolest**, mille uued suured sihid on targad seirelahendused, alternatiivsed kütused ja autonoomsus. **Meri ja merega seotud majandusharud** muutuvad üha nõudlikumaks ja targemaks ning meie ettevõtted suudavad ja soovivad sellest osa saada.

Samuti on meil maailma **tipptasemel elektroonikatööstus**, mis prototüübib uusi tarku seadmeid, toodab erinevaid komponente maailma tuntud tehnoloogiabrändidele (Bolt, Boeing, autotööstus, tuulikutootjad jne) ning annab oma selge innovaatilise panuse rohepöördesse ja elektrifitseerimisse. Meie ettevõtete poolt toodetud komponente ja juhtimissüsteeme võib kohata lausa Kuul, kus need erinevate seiresüsteemide tööd tagavad.

Saare maakonnast leiab suure **toiduainetööstuste kontsentratsiooni**, kus paljud toidutootjad on koondunud Saaremaa **EHTNE** märgise alla, kelle tooteid poeriulitelt leides võid alati kindel olla, et need on südamega tehtud, maitsvad, ökoloogiliselt puhtad ja pärit mõistagi Saaremaalt. Meie tootjate südameasjaks on pakkuda Saaremaa koge-

must ja maitset igal ajahetkel ja igas Eestimaa nurgas.

VÄLJAKUTSED

Need ja mitmed teised sektorid on võimaldamas elu ääremaal, millega kaasneb omajagu väljakutseid. Tootmine Saare maakonnas on kallim võrreldes mistahes muu piirkonnaga Eestis, ainuüksi praamiühenduse kaudu. Hajaasustuse tõttu on meil siin kalleim vee- ja kanalisatsiooniteenus. Kuigi oleme Eesti kõige tuulisemas ja päikesepaistelisemas piirkonnas, pole meil võimalik taastuvenienergia potentsiaali soovitud kujul realiseerida, sest elektri põhivõrgus on vabad liitumisvõimsused ammendunud. Lisaks ettevõtlikkusele peab siin toimetamiseks olema lisamotivatsiooni ja omajagu patriootlikkust. Seda meie ettevõtjatel õnneks jagub.

Rahvastikudünaamika näeme vähenemise ja vananemise tendentsi igal pool Eestis peale Tartu ja Tallinna. Ühe prognoosi kohaselt on aastaks 2045 Saare maakonnas elanikke ligi 5000 inimese võrra vähem kui täna. Nagu me teame, baseerub ühe kohaliku omavalitsuse tavapärase toimetemehhanism suuresti mudelil, kus **ettevõtja investeering loob töökohad** ja töötajate palkadest laekuva üksikisiku tulumaksu osa panustab investeerimisvõimesse ja avalike teenuste toimimisse. Kui neid „üksikisikuid“ jääb vähemaks, jääb vähemaks kohalikele omavalitsustele laekuvat tulu, mille eest teenuseid hoida ja parendada. Kui teenuste kvaliteet või kättesaadavus kahaneb, **muutub piirkond tervikuna vähem atraktiivseks, mis võimendab omakorda väljavoolu**. See kõik mõjutab tugevalt ettevõtete konkurentsivõimet, kellele ühel hetkel enam vajalikke töökäsi ei jagu.

POTENTSIAAL

Siinkohal tuleb mängu **sinimajandus**. Oleme valikute ees, kas tasane ja kindel hääbumine või suudame sellest läbi närida, üle olla ja progresseeruvat ette poole vaadates olemasolevat potentsiaali realiseerida. Meie suur soov on neile vähenemise ja kahanemise protsessidele vastu seista ja näeme sinimajandust selle kõige võimaldajana. Sinimajandus on üsna lai mõiste, mis hõlmab endas muuhulgas taastuvenergeetikat, vesiviljelust, sadamaid, laevaehitust, laevu, meretransporti ja rannikuturismi. **Me asume saarel**, meid ümbritseb meri ja just sellel samal merel on suur potentsiaal **uue majanduse, uute sektorite, õppekavade ja töökohtade tekkeks**.

Merealade planeeringus on ette nähtud alad **tuuleenergeetika** arendamiseks ning **kala- ja vetikakasvatusteks**. Mitmed meie tublid ettevõtjad on tegemas suuri jõupingu-

tusi ja ettevalmistusi, et need sektorid jalad alla saaks. Oleme need sinimajanduse suunad sisse kirjutanud oma arengustrateegiasse ning plaanide realiseerimiseks on vaja teha konstruktiivset koostööd igal võimalikul tasandil. Regionaalpoliitika näol saab täna erikohtlemist Kagu-Eesti ja Ida-Virumaa, kuid ka meie, siin Lääne-Eesti serval, **vajame täiendavat tuge ja mõistvat suhtumist**. Tuge mitte üksnes tagajärgedega tegelemise, vaid just potentsiaali realiseerimise näol, millest saaks võita kogu Eesti majandus. Olgu selleks toeks kiirem planeerimismenetlus, elektri põhivõrgu arendamine, parvlaevauhenduse kohapealset ettevõtlust soosiv hinnapoliitika või erivoorud erinevate toetusmeetmete raamistikus.

Muutuva tööjõuvajaduse kontekstis on **Kuressaare Ametikool** sisse seadmas **tuulikutehnikute õpet**. Juba täna on neist

tehnikutest suur puudus ning nõudlus nende järele kõrge igal pool mujalgi. Vajaduse katmiseks tuleb need spetsialistid ise kohapeal välja koolitada ja hiljem nad siinsamas tööle rakendada. Ettevalmistused käivad ka **Tal-Tech Kuressaare kolledžis**, kus on avatud mitu uut eriala, mis peaksid meid paremini tulevikuks ette valmistama ning leevendama tööturul nõutud spetsialistide puudust. Avatud on **meretoorme väärindamise katselabor**, kus teha tootearendust ja mõelda välja uusi väärindamisviise näiteks kalale, karbile ja vetikale. Samuti on kolledži juures paiknev Väikelaevaehituse Kompetentsikeskus oma nägu ja tegu muutnud, toimetades täna **Mere-tehnoloogia Kompetentsikeskuse** nime all, pakkudes ettevõtetele laiemaid katsetamisvõimalusi ning tuge teadus- ja arendustegevuses. Merel toimetajaid on meil veelgi. **Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut** on oma Kõiguste välibaasis ja erinevatel katsealadel meres tegemas uuringuid, pakkumaks kala-

ja vetikakasvatatajatele uutsi olulisi teadmisi ja lahendusi näiteks kalakasvatustes tekkiva heitme kompenseerimiseks.

Algatatud riiklik eriplaneering **330kv elektri** põhivõrgu väljaehitamiseks annab meile Eesti-Läti IV välisühendusena lõuna-naabrite juurde edasi suundudes võimaluse realiseerida rannikuvete taastuenergia potentsiaal. Suuremahuline roheenergia võiks olla see, mis siia uusi energiantensiivseid ja tehnoloogia-mahukaid investeeringuid ligi meelitaks, uusi töökohti looks ja kogu piirkonna lisandväärtust tublisti kasvataks.

Taastuenergeetikal ja sinimajandusel laiemalt näeme suurt võimalust, murdmaks meid läbi vähenemise isevoolulistest protsessidest. Valmiv **maakonna energiamajanduse ja kliima arengustrateegia** aitab seda fookusvaldkonda edaspidi strateegilisemalt juhtida ning lisab vajalikku kindlust toimetavatele ettevõtetele ja tulevastele investoritele, et meil on selle kõigega tõi taga!

www.sasak.ee

SAK Uudised Ettevõtjale Kodanikuühendusele Projektid Korterühistule Uuringud / Analüüsid Kontakt

Meie juurest saad tasuta ettevõttele- ja vabauhendusteleast nõustamist

Uudised

18 nov "Kestliku turunduse jõud" koolitus 6. detsembril Kuressaares
Loe edasi

12 nov "Ajaplaneerimise meistriklass", Saaremaa Ettevõtlusakadeemia veebiseminar 11. detsembril
Loe edasi

8 nov Veebikoolitus: KredEx krediidikindlustus ja laenud, 19. november 2024
Loe edasi

Vaata kõiki

Projektid

Green Key märgikandidjad
Loe edasi

Meretööstuse visiooniseminar "Ankrukohad" 17. oktoobril
Loe edasi

MAK meede
Loe edasi

Vaata kõiki

Ettevõtjale

Eksperdi kaasamise programm
Loe edasi

Alustava ettevõtja baaskoolitus
Loe edasi

Kodanikuühendusele

Kodanikuühenduste tunnustamine
Loe edasi

31. maili kogukonna arengupäev "Tugev kogukond on hea kogukond!"
Loe edasi

Sisujuht

Hea lugeja!	3		
<i>Dear reader</i>	4		
Saaremaa – minu kodusaar	5		
<i>Saaremaa – my home island</i>	7		
VÕTITULEVIKKU / Meede 1	9	Arenguvõimalused noortele motosportlas-	
Öselwise arendus	10	tele	42
Karujärve väliujula	12	LiPs Tantsutrupi valgustehnika	44
PäikeseAia Lilled kaubiku			
ja seadmete soetamine	13	ÜHESKOOS / Meede 3	45
Pidula Wakepark arendus	14	Saaremaa ja väikelaevahituse maine-	
Muhu Liha Nõmmküla tootmishoone ..	16	turundus Euroopa elustiili ja väikelaev-	
Apiteraapia maja	18	va-ehituse ajakirjades	46
Tanel ja kanad	19	Saaremaa Päike ja EduVik	47
Saaremaa loomaiaa loodusmaja loomine ..	20	The FinEst Band Camp	48
Esimene pulbervärvimise teenuse		Saaremaa EHTNE / Edukas	
pakkumine Saaremaal	22	ja ettevõtlik Saaremaa vol. 1 ja 2	50
Metsad korda keskkonda hoides	24	Hoo andmine kogukondade	
Orissaare autopesula	25	koostöövõrgustik vol. 1 ja 2	54
Konkurentsivõimeline videopilt		Sillad jälle kokku!	56
kaameraaga Sony FX6	26	Saaremaa ja Gotland taas kokku	58
ANNAME HOOGU / Meede 2	27	ASSOAREMAA	60
Kivestu tuuliku mehhanismide		Saaremaa ja Muhu saarte majapidamiste	
taastamine	28	valguskaabliga ühendamise lahenduse	
Orissaare terviseraja rajamine		väljatöötamine	62
Maasi männikusse	29	TULEME ALATI TOIME / Meede 4 ..	63
Katus ja köök Mätja-Tareste seltsimajale ..	30	Vanalinna hotell –	
Toetame noori purjetajaid	32	iseteeninduslik hotell	64
Püha Soobiku avastuste rada –		Moonstar OÜ digitaliseerimine	65
Pihtla kogukonna park	34	Haakeri OÜ äriprotsesse toetava	
Liiva küla turu- ja puhkeala arendamine ..	36	veebilehe loomine, tellimuste	
Ida-Saaremaa ja Muhu pasunaringidele		digitaliseerimiseks, kuvandi loomiseks ..	65
vaskpuhkpillid, klarnetid, saksofonid		Saare maakonna majanduse ülevaade ..	66
ja noodipuldid	38		
Nurrunurga vereanalüsaator	39		
Keskus Orval – kogukonnalt			
kogukonnale	40		

